Allianssin lausunto Suomen kansalliseen nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaan

Asia: UTP 25/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Nuoret, rauha ja turvallisuus - Suomen kansallinen toimintaohjelma 2021-2024

Yleistä

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry kiittää mahdollisuudesta lausua yllä mainittuun asiaan, joka on meille keskeinen teema ja jossa olemme olleet aktiivisia viimeisen vuosikymmenen ajan. Vuonna 2011 Suomen YK-liitto, Suomen Partiolaiset ja Allianssi luovuttivat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) silloiselle pääsihteerille Ban Ki-Moonille aloitteen nuoret, rauha ja turvallisuus -päätöslauselman tarpeesta, ja keskustelua nuorten osallisuudesta rauhanprosesseissa käytiin myös laajemmin. Vuonna 2015 YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi historiallisen päätöslauselman 2250 (nuoret, rauha ja turvallisuus). Päätöslauselmassa valtiot myönsivät ensimmäistä kertaa, ettei pysyvää rauhaa voi olla ilman nuorten osallisuutta ja tukea. Rauha edellyttää osallisuutta yhteiskunnassa kaikilla tasoilla ja tulevaisuuden mahdollisuuksia, kuten töitä ja koulutusta. Päätöslauselma tunnistaa nuorten myönteisen ja aktiivisen roolin konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisemisessa, rauhanrakentamisessa sekä väkivaltaisen ekstremismin ehkäisemisessä. Päätöslauselma velvoittaa YK:n jäsenmaat ottamaan nuorten tarpeet ja näkökulmat huomioon sekä lisäämään nuorten osallistumista päätöksentekoon ja rauhanprosessien kaikkiin vaiheisiin.

Allianssi toimii vuonna 2016 perustetun Suomen kansallisen 2250-verkoston koordinaattorina. Verkosto on kaikille rauhan ja turvallisuuden kysymyksistä kiinnostuneille avoin ryhmä, jossa on noin 500 jäsentä. Verkoston

perustajaorganisaatioita ovat Allianssin ohella Rauhankasvatusinstituutti, Pakolaisnuorten tuki ry, Suomen YK-liitto, Suomen YK-nuoret, Suomen YMCA, Helsingin YK-nuoret, Changemaker Finland, Suomen Partiolaiset ja Sadankomitea. Verkoston jäseniä osallistettiin myös tämän lausunnon laadintaan.

Tässä lausunnossa nostamme esiin **sisällön (1) ja prosessin (2)** ohessa esiin myös 2250-toimintaohjelman **implementaation ja seurannan (3)** sekä esittää niihin liittyviä suosituksia.

Olemme osallistuneet aktiivisesti Suomen kansallisen 2250-toimintaohjelman valmisteluun sen kaikissa vaiheissa. Kiitämme ulkoministeriötä aktiivisesta ja hedelmällisestä yhteistyöstä sekä siitä, että toimintaohjelma heijastelee vahvasti nuorten ja kansalaisjärjestöjen näkemyksiä. Olemme pääosin tyytyväisiä paitsi dokumentin sisältöön, myös prosessiin, jolla suunnitelma rakennettiin yhteistyössä valtionhallinnon, kansalaisyhteiskunnan ja nuorten kanssa.

Mielestämme Suomen 2250-toimintaohjelmaprosessi toimii erinomaisena esimerkkinä laajasta, aidosta ja merkityksellisestä nuorten osallistamisesta päätöksentekoon. Näemme tärkeänä, että nuoria kuullaan jatkossa vastaavalla tavalla paitsi 2250-työssä, myös läpileikkaavasti kaikilla politiikan alueilla, kun kyseessä on nuoriin tai heidän tulevaisuuteensa liittyvä asia.

Kiitämme myös sitä, että **nuorten ja kansalaisjärjestöjen rooli on otettu huomioon myös ohjelman toimeenpanossa ja seurannassa**. Nuoret ja järjestöt voivat toimia jatkossakin ohjelman toimeenpanon kirittäjänä, vastuutahojen sparraajana sekä tiedon levittäjinä ja viestijöinä, jotka pitävät agendaa esillä kansallisesti ja globaalisti. Lisäksi järjestöt toimivat itse nuoret, rauha ja turvallisuus -tematiikan toimeenpanijoina oman toimintansa kautta. Järjestöt myös opettavat nuorille niitä taitoja, joita nuoret tarvitsevat vaikuttajina ja siten lisäävät nuorten osallisuutta päätöksenteossa. Nuorisojärjestöillä pitkä kokemus ja asiantuntemus sekä kosketuspinta nuoriin, ja niillä on keinoja tavoittaa erilaisia nuoria matalalla kynnyksellä.

Olemme prosessin aikana myös korostaneet toimenpiteiden resursoinnin tärkeyttä. Esitämme jatkuvan huolemme siitä, **päästäänkö ohjelman tavoitteisiin ilman riittävää resursointia** koordinaatioon sekä eri vastuutahojen toimenpiteiden toteuttamiseen.

Esitämme lisäksi toiveemme, että myös eduskunta, ml. ulkoasiainvaliokunta, toimeenpanevat 2250-agendaa läpileikkaavasti työskentelyssään.

1. Sisältö

Mielestämme 2250-toimintaohjelma antaa ajantasaisen ja monipuolisen kuvan nuorten elämään – hyvinvointiin, osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen – vaikuttavista tekijöistä. On tärkeää, että **ohjelmassa rauha nähdään laajemmin kuin vain konfliktin puutteena: se on hyvää, merkityksellistä elämää, jossa nuoret voivat hyvin ja näkevät mahdollisuuksia sekä kokevat olevansa osallisia ja yhdenvertaisia yhteiskunnassa**. Toimintaohjelmassa on viisi painopistettä: osallistuminen, ennaltaehkäisy, kumppanuudet, suojelu sekä aseistariisunta, kotiutuminen ja integroituminen takaisin yhteiskuntaan.

Tärkeänä, läpileikkaavana teemana ohjelmassa on lisäksi **intersektionaalisuus** – nuorten moninaisuus tulee tunnustaa ja ottaa huomioon erilaisten ominaisuuksien sekä taustatekijöiden risteävät ja kumuloituvat vaikutukset niin yksilöiden etuoikeuksiin kuin syrjintään. Arvostamme sitä, kommenttimme intersektionaalisuudesta on otettu laajasti huomioon ja että **nuorten moninaisuus on tunnustettu toimintaohjelmassa läpileikkaavalla tavalla**. Arvostamme myös vahvaa painotusta siihen, että **Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeuslähtöistä ja rauhaa rakentavaa**.

Pidämme äärimmäisen tärkeänä sitä, että toimintaohjelma ottaa huomioon sekä **globaalin että kansallisen ulottuvuuden**. Sen lisäksi, että Suomi edistää nuorten osallisuutta ja positiivista roolia rauhan rakentamisessa maailmalla, on tärkeää, että dokumentissa nimetään omia **kansallisia kipupisteitämme, kuten nuorten**

työttömyys, mielenterveysongelmat ja syrjäytyminen sekä kotoutumisen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ongelmat.

Samalla tulevat nimetyksi myös monet avainasemassa olevat kansalliset **toimijat ja ulottuvuudet, joilla nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä aktiivista toimijuutta voidaan tukea: mm. kansalaisjärjestöt, nuorisotyö, koulut ja terveydenhuolto.**

Pidämme merkittävänä, että **nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys on tunnistettu koulujen ohella väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä**. Ohjelma myös **korostaa nuorten aktiivista toimijuutta mainitsemalla kansalaisjärjestöt vastuutahona**.

2250-päätöslauselman toteuttamiselle on siten keskeistä, että **kansallinen suunnitelma leikkaa läpi eri politiikan aloja ja vastuuttaa useita eri ministeriöitä sekä muita toimijoita.**

Ohjelmassa myös korostetaan tarvetta **lisätä nuorten osallisuutta päätöksenteon eri tasoilla ja vastuutetaan eri ministeriöitä laajasti toimiin nuorten osallistumisen tukemiseksi päätöksenteossa**. Mielestämme tämä on keskeistä 2250-päätöslauselman toteuttamisen onnistumiseksi. Arvostamme myös, että ohjelma esittää toimenpiteen **nuorisodelegaattitoiminnan** kehittämiseksi yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa, ja olemme valmiita aktiiviseen yhteistyöhön asiassa.

Kiitämme ohjelmaa **saavutettavuuden ja esteettömyyden** huomioimisesta sekä muistutamme, että niihin tulee kiinnittää huomiota myös toimintaohjelman täytäntöönpanossa sekä seurannassa.

Toivomme edelleen, että toimintaohjelma sitoo Suomea tekemään konkreettisia muutoksia nuorten rauhantyön, väkivallattomien toimintatapojen ja rauhankulttuurin edistämiseksi.

Suomen 2250-verkosto on esittänyt prosessin eri vaiheissa kritiikkiä siitä, että **ohjelman toimenpiteet jäävät hyvin yleiselle tasolle**. Toimenpiteiden konkretisointi jää siten toimeenpanevien tahojen oman suunnittelun ja toteutuksen varaan, mikä **korostaa toimintaohjelman seurannan merkitystä.**

Parannettavaa seuraavaan toimintaohjelmaan jää myös intersektionaalisuuden osalta, jotta se on mukana aidosti ja läpileikkaavasti.

Huomautamme myös, että **Suomen on turvattava nuorten oikeus kieltäytyä aseista.** YK:n ihmisoikeuksien julistuksen sekä kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 18 artiklan mukaisesti kansallisesti ja kansainvälisesti. YK:n ihmisoikeuskomitea huomautti viimeksi tänä vuonna Suomea ongelmista tämän oikeuden toteutumisessa. Tämä keskeinen nuoriin liittyvä turvallisuusnäkökulma ja epäkohta on kokonaan sivuutettu 2250-ohjelmassa.

2. Prosessi

2250-verkosto on ollut aktiivisesti mukana rakentamassa 2250-toimintaohjelman sisältöä alusta saakka. Allianssi johti päätöslauselman kansallisen toimintaohjelman taustoittavan konsultaatioprosessin valmistelua, ulkoministeriön toimeksiantona ja yhteistyössä 19 muun organisaation sekä 2250-verkoston kanssa. Allianssi järjesti yhdessä verkoston kanssa kuulemisprosessin kerätäkseen nuorten näkemyksiä ja kokemuksia rauhasta ja turvallisuudesta. Allianssi ja verkosto laativat rauhankyselyn nuorille sekä järjestivät yhteensä 12 konsultaatiota ympäri Suomea. Konsultaatioprosessin raportti luovutettiin ulkoministeriölle.

Lisäksi keväällä 2020 järjestettiin yhdessä ulkoministeriön kanssa nuorille suunnattuja digitaalisia workshoppeja, jotka kontribuoivat 2250-toimintaohjelman kirjoitusprosessiin.

Olemme tyytyväisiä siihen, että verkostolta on pyydetty kommentteja niin virallisesti kuin epävirallisesti toimintaohjelman luonnoksiin eri vaiheissa, ja palautteemme on otettu pääosin hyvin huomioon.

Yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja ulkoministeriön välillä on ollut välitöntä ja rakentavaa, ja mielestämme prosessi toimii erinomaisena esimerkkinä nuorten monikanavaisesta osallistamisesta päätöksentekoon sen eri vaiheissa. Suomen valtion, ml. eduskunnan, tulee nähdä kansalaisjärjestöjen ja nuorten osallistaminen päätöksentekoon voimavarana sekä demokratian toteutumisen takeena. Nuoria laajasti osallistavan 2250-prosessin voi sanoa eläneen todeksi 2250-päätöslauselman henkeä.

Prosessissa ulkoministeriöllä on ollut selkeä vetovastuu, mutta samalla toteamme, että henkilöstömuutokset aiheuttivat viivästyksiä ja epävarmuutta prosessissa, joka oli selvästi liiaksi yksittäisten henkilöiden varassa. Esitämme huolemme siitä, että henkilöstön vaihtuvuus hankaloittaa ministeriön sitoutumista 2250-tematiikkaan.

3. Implementaatio ja seuranta

Kansallisen 2250-toimintaohjelman kolmas luku on omistettu toimeenpanolle ja seurannalle. Mielestämme **keskeisintä 2250-tematiikan toimeenpanemiseksi Suomessa onkin se, kuinka 2250-ohjelma pannaan täytäntöön.**

Pidämme tärkeänä, että vastuutahoja kannustetaan laatimaan hallinnonala- ja toimijakohtaisia 2250-vuosisuunnitelmia, vaikka mielestämme muotoilu olisi voinut olla velvoittavampikin. Toivomme, että kaikki mainitut tahot ovat tietoisia vastuistaan ja että niillä on valmius suunnitella ja toteuttaa omia toimenpiteitään. **Pidämme tärkeänä, että toimijakohtaisissa suunnitelmissa ei ainoastaan listata niitä toimenpiteitä, joita tehdään joka tapauksessa, vaan myös aidosti reflektoidaan, kuinka näitä toimenpiteitä tehdään paremmin ja pohditaan myös mahdollisia uusia toimenpiteitä, toimintatapoja ja kumppanuuksia 2250-päätöslauselman tavoitteiden saavuttamiseksi. Jonkinlaiset suuntaviivat tai ohjeistus voisi tukea**

suunnittelutyötä ja varmistaa, että 2250-toimintaa käynnistyy sekä siihen sitoudutaan kaikissa vastuuorganisaatioissa. Ulkoministeriön koordinoiva rooli on tässä erinomaisen tärkeä.

Pidämme tervetulleena lupausta siitä, että nuorten osallisuus taataan myös toimintaohjelman toimeenpanossa ja seurannassa. Tämän toteutumiseksi on äärimmäisen tärkeää, että eri **vastuutahot osallistavat nuoria ja nuorisojärjestöjä omien 2250-toimiensa suunnittelussa ja toimeenpanossa esimerkiksi kuulemisten ja konsultaatioiden avulla sekä hyödyntämällä nuorisojärjestöjen tietoa ja osaamista valmistelussa.** Kiitämme tärkeää kirjausta siitä, että toimeenpanon vastuutahojen tulee toimissaan osallistaa nuoria konkreettisesti, järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti. **Jotta kirjaus toteutuisi, mielestämme olisi paikallaan ohjeistaa vastuutahoja merkityksellisen nuorten osallistamisen tavoista. Olemme mieluusti myös käytettävissä ohjenuoran valmistelussa.**

Kiitämme myös nuorisojärjestöjen mahdollisuudesta osallistua seurantaryhmän toimintaan. Odotamme lisää tietoa asiasta, sillä aiempi kirjeenvaihto on tapahtunut suljetulla listalla, emmekä siten tiedä mitkä kaikki tahot ovat lopulta olleet ohjelman valmistelussa mukana. **Toivomme, että ryhmän kokoonpano mahdollistaa keskeisten 2250-verkoston organisaatioiden ohella muiden moninaisten, aktiivisten nuorten ja järjestöjen osallistumisen ryhmän toimintaan.**

Ulkoministeriöllä on ohjelman toimeenpanossa koordinoiva rooli. Pidämme äärimmäisen tärkeänä, että UM:n 2250-työlle taataan jatkuvuus ja riittävät resurssit. UM:n henkilöstön vaihtuvuus ja muuttuvat elämäntilanteet ovat aiheuttaneet nuorisojärjestöjen näkökulmasta suuria katkoksia 2250-prosessiin. **Painotamme, että jatkossa 2250-koordinaatiolla tulisi olla UM:ssä vähintään kaksi vastuullista henkilöä, jotka pyritään sitouttamaan tehtäviin useamman vuoden ajaksi.**

Rahoituksen osalta olemme harmissamme, ettei toimintaohjelmaan saatu yksiselitteistä sitoumusta 2250-toimien resursoimiseksi sekä nuorten rauhantyön tukemiseksi. Kiitämme kuitenkin siitä, että toimintaohjelma kannustaa vastuutahoja huomioimaan

nuoret, rauha ja turvallisuus -aiheisen työn yleisavustuksissa ja projektiavustuksissa. Tämän toteutumiseksi on tärkeää, että vastuutahojen kanssa käydään keskustelua asiasta esimerkiksi seurantaryhmän kokouksissa. Samalla huomautamme, että **nuorisojärjestöjen rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset heikentävät Suomen 2250-toimeenpanoa. Erityisesti korona-aikana nuorten osallisuutta yhteiskunnassa tulisi entisestään vahvistaa, ja suunnata entistä enemmän resursseja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen.** Painotamme, että kansalais- ja nuorisojärjestöjen, ml. 2250-työn, resursointi on turvattava nyt ja tulevaisuudessa, kansalaisyhteiskunnan autonomia turvaten.

Pidämme tervetulleena kirjausta indikaattorien työstämisestä yhteistyössä ja toivomme, että työ saadaan käyntiin ja valmiiksi viivytyksettä. **Pidämme tärkeänä, että indikaattorit valitaan mahdollisuuksien mukaan jo olemassa olevien, relevanttien ja toimiviksi havaittujen indikaattorien joukosta sikäli kun niitä on olemassa** (esimerkiksi osa Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2020–2023 seurantamittareista). Pidämme erittäin tärkeänä myös sitä, että indikaattorit laaditaan huolella, jotta niistä on mahdollisimman paljon hyötyä ohjelman toteutumisen seurannassa.

Lopuksi ajattelemme, ettei 2250-agendan toimeenpano Suomessa rajoitu ainoastaan kansalliseen toimintasuunnitelmaan, vaan myös muiden toimijoiden, kuten kuntien ja lainsäätäjän, tulisi jatkossa yhä paremmin osallistaa nuoria ja kansalaisyhteiskuntaa päätöksentekoon. **Kannustammekin ulkoasiainvaliokuntaa ja eduskuntaa kokonaisuudessaan pohtimaan 2250-agendan toteuttamista omassa työssään. Pyydämme valiokunnan jäseniä myös osaltaan varmistamaan 2250-ohjelman toimeenpanolle riittävät resurssit valtion budjetissa, ml. riittävän rahoituksen kansalaisjärjestöille sekä laajemmin nuorten osallisuuden, hyvinvoinnin, koulutuksen ja työllisyyden edistämiseen.**

Erityisesti näinä vaikeina aikoina olisi tärkeää, että nuorten asiaa pidetään esillä eduskunnan työskentelyssä läpileikkaavasti. Valitettavasti kokemuksemme mukaan jopa sivistysvaliokunnassa nuorisoasiat jäävät usein vähäiselle huomiolle.

Keinoja tilanteen parantamiseen voisivat olla esimerkiksi nuorten hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseen sitoutuneiden kansanedustajien verkosto sekä nuorisoteemaiset tilaisuudet eduskunnassa. Olemme mieluusti mukana kehittämässä tällaista yhteistyötä.

Helsingissä 7.10.2021

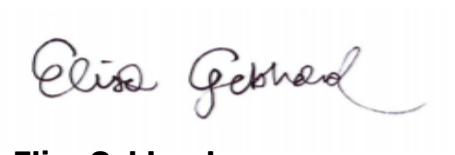

Elisa Gebhard
puheenjohtaja
Suomen nuorisoalan kattojärjestö
Allianssi ry

Anna Munsterhjelm
toiminnanjohtaja
Suomen nuorisoalan kattojärjestö
Allianssi ry

Lisätiedot:
Kaisa Larjomaa, kansainvälisen vaikuttamisen asiantuntija, 044 4165 292, kaisa.larjomaa@alli.fi